

Nr 139.

Av herr **Svensson, Martin, m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts framställning om anslag till bidrag till vägunderhållet på landet m. m.*

Den efter krigsutbrottet i mycket hög grad minskade motorfordonstrafiken har förorsakat en synnerligen avsevärd nedgång av statsverkets inkomster från automobilskattemedel. Detta har i sin tur medfört, att statens möjligheter att av automobilskattemedel lämna bidrag till underhållet av vägar på landet beskrivits.

Redan 1940 års lagtima riksdag ändrade tillfälligt i besparingssyfte de dittills gällande grunderna för lämnande av statsbidrag till detta ändamål. I samband därmed genomfördes på uppmaning av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ett besparingsarbete inom vägdistrikten med resultat att dessas utgifter nedgingo från omkring 70.2 miljoner kronor till c:a 56 miljoner kronor under år 1940.

De bidragsgrunder, vilka beslötos av 1940 års riksdag inneburo, att man liksom tidigare bestämde nästföregående års verkliga utgifter såsom bas för beräkningen av statsbidragen till varje vägdistrikt, men att man frångick tidigare använda beräkningsgrunder, i det man nedsatte den statliga bidragsprocenten för utgifterna på allmänna landsvägar från 85 procent till 75 procent. Beträffande statsbidraget till ödebygdsvägar bibehölls bidragsprocenten vid tidigare förekommande 95 procent genom tilläggsbidrag på 20 enheter.

I årets statsverksproposition har statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet föreslagit att man beträffande bidragsprocenten skall återgå till de i 1936 års kungliga förordning fastställda talen, nämligen 85 procent för allmänna landsvägar och 95 procent för ödebygdsvägar, men att man skall frångå förordningen i så måtto, att man såsom bas för beräkningen och fördelningen av statsbidragen icke skulle använda nästlidna års verkliga utgifter utan 1941 års, av kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förhandsberäknade, utgifter.

Vi anse det synnerligen tacknämligt att departementschefen föreslagit årets riksdag att den i 1936 års förordning fastställda bidragsprocenten åter skall tillämpas efter föregående års avsteg därifrån. Den verksamma utjämning av de olika vägdistriktens kostnader som åstadkommes genom en högre statsbidragsprocent måste anses såsom en god och sund princip för lättande av de ekonomiskt mindre bärkraftiga men hårt betungade vägdistriktens bördor.

Statsrådet anser sig i likhet med kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen kunna och böra uppskatta vägdistriktens sammanlagda utgifter under 1941 till 56 miljoner kronor, eller till samma belopp vartill dessa i verkligheten torde ha uppgått under år 1940. Med den av statsrådet föreslagna bidrags-

procenten skulle statsverkets utgifter för 1941 års vägunderhåll i så fall kunna begränsas och enligt statsrådets förslag även fastställas till 47,700,000 kronor.

I likhet med departementschefen finna vi, att de minskade statsinkomsterna från bilskattemedel nödvändiggör en beskäring av statens bidrag till detta ändamål. Detta är för 1941 års utgifter möjligt genom att beräkningen grundas på 1940 års verkliga utgifter, vilka voro synnerligen låga. Storleken av det utav departementschefen föreslagna statsbidragsbeloppet bör följaktligen kunna godtagas.

Med vidhållande av den fastställda kostnadsramen kan dock diskuteras, huruvida den av departementschefen föreslagna fördelningsgrunden, nämligen att använda det löpande årets uppskattade utgifter i stället för nästlidna års verkliga utgifter såsom bas för statsbidragens bestämmande, är den ur de enskilda vägdistriktens synpunkt rättvisaste.

I den kungl. propositionen påpekas visserligen, att den oberäkneliga faktorn i underhållskostnaderna, nämligen utgifterna för vinterväghållningen, under ett flertal år uppgått till ett mycket konstant belopp, nämligen omkring 7.5 miljoner kronor. Från det faktum, att sammanlagda utgiften för landets samtliga vägdistrikt under en följd av år hållit sig vid ungefär konstant nivå, kan det dock icke anses berättigat att draga den slutsatsen, att varje enskilt vägdistrikt haft i det närmaste oförändrade kostnader för vinterväghållningen under vart och ett av dessa år.

Likaså kunna, som även omnämnes i den kungl. propositionen, utgifterna för avhjälpan av skador på grund av tjällossning eller ökade militära transporter åstadkomma oberäkneliga merkostnader huvudsakligen på sommarväghållningens konto.

Redan här anförda skäl synas vara så vägande, att ett frångående av det i 1936 års förordning stadgade sättet att fastställa basen för statsbidraget icke bör ske.

Invändningen mot det av departementschefen föreslagna sättet att fastställa basen för statsbidragen genom en förhandsuppskattning av svårberäkneliga variationer i utgifterna stärkas ytterligare genom ett annat förhållande, vilket åstadkommer att argumenteringen från föregående års kungliga proposition nu mist sin bärighet.

Redan nu finnes konstaterat med till visshet gränsande sannolikhet, att vägdistriktens sammanlagda utgifter för år 1940 komma att uppgå till omkring 56 miljoner kronor. I så fall finnes knappast någon anledning att nu frånga den senast år 1936 fastställda basen för beräkningen av statsbidragen, nämligen de verkliga utgifterna, särskilt som de av departementschefen förhandsuppskattade kostnaderna för 1941 skulle sluta vid samma summa. Om de verkliga utgifterna användas såsom bas för beräkningarna, undgår man två nackdelar med departementschefens förslag, nämligen dels den att göra vidlyftiga uppskattningar och beräkningar av vägdistriktens utgifter för år 1941 och dessa utgifters antagliga fördelning — vilken under alla förhållanden måste bli högst osäkra, dels ock den, att vägdistriktens verk-

liga utgifter för de särskilt svårberäknliga ändamålen avsevärt skilja sig från de av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen kalkylerade. Utan att förfarandet kompliceras medför alltså användandet av de verkliga utgifterna såsom bas för statsbidragens fördelning den fördelen, att man giver vägdistrikten var för sig såväl tillräcklig som rättvis kompensation för deras verkliga utgifter.

I detta sammanhang måste påpekas, att den under år 1940 av vägdistrikten genomförda inskränkningen på vägunderhållet knappast kan anses försvarlig att fortsättas i samma grad under en följd av år. Den försämring av vägnätets standard som redan åstadkommits, måste inom icke alltför avlägsen framtid kompenseras genom en förbättring av vägunderhållet, som kräver ökade utgifter, såvida icke vägarna skola tillåtas att försämrans så avsevärt, att det, icke minst ur militär beredskapssynpunkt, kan anses såsom ej tillrådligt.

Den huvudsakliga avsikten med här diskuterade avsteg — nämligen en återgång till de för åren före 1940 gällande bestämmelserna, vilka senast fastställdes i författning 1936 — från departementschefens förslag är att skydda vägdistrikten för att oförmodat drabbas av stora kostnader på grund av orsaker, som helt ligga utom deras egen kontroll. För den händelse riksdagen skulle finna, att den av oss diskuterade ändringen av departementschefens förslag f. n. ej vore antagbar, skulle ett annat alternativ kunna tänkas.

Detta skulle innebära, att departementschefens förslag antoges i vad det avser fastställandet av en maximerad kostnad för utgifterna för sommarvägunderhållet att fördelas på grundval av 1941 års uppskattade kostnader i varje vägdistrikt. Vad däremot beträffar statsbidragen för vinterväghållningen, skulle dessa beräknas på bas av varje vägdistrikts verkliga utgifter under föregående år.

Sålunda skulle ur det av departementschefen äskade anslaget på 47.7 miljoner kronor utbrytas den till 7.5 miljoner kronor beräknade kostnaden för *vinterväghållningen* på samma gång som detta sistnämnda anslag gjordes till förslagsanslag. Genom ett sådant förfaringsätt skulle vägdistrikten kunna rättvist kompenseras för de mest svårberäknliga utgifterna.

Med anledning av vad vi ovan anfört få vi hemställa,

att riksdagen vid behandlingen av det å VI huvudtiteln under rubriken B 5 äskade anslaget å 47,700,000 kronor till Bidrag till vägunderhållet på landet m. m. måtte besluta att med ändring av Kungl. Maj:ts förslag,

antingen såsom grund för fördelningen av anslaget lägga de i 2 § 1 mom. av kungl. förordningen den 30 juni 1936 givna föreskrifterna, samt giva anslaget förslagsanslags natur, eller också anvisa

dels ett anslag å 40,200,000 kronor, vilket utan hinder av vad i 2 § 1 mom. förordningen av den 30 juni 1936 stadgas

angående statsbidrag till sommarvägunderhållet på landet, skall i mån av tillgång å därtill anslagna medel lämnas åt vägdistrikt såsom statsbidrag med 85 procent — för ödebygdsvägar med 95 procent — av det belopp, vartill väg- och vattenbyggnadsstyrelsen beräknar att distriktets kostnad för sommarvägunderhåll under 1941 skäligen bör uppgå,

dels ock ett förslagsanslag av 7,500,000 kronor att användas till statsbidrag med 85 procent — för ödebygdsvägar 95 procent — av distriktets verkliga kostnader för vinterväghållningen under år 1940.

Stockholm den 23 januari 1941.

M. Svensson.

Gust. Björkman.

Nils Gabrielsson.
